

CONSTRUIREA SATULUI MODEL „ANTONEȘTI”, DIN COMUNA CORBENI, JUDEȚUL ARGES, 1941-1944

DAN PINTILIE

În ziua de 10 iulie 1941, o ploaie torențială a cuprins Țara Loviștei și județele Argeș și Vâlcea. Cum ploaia a durat, fără încetare, trei zile și trei nopți, apele râurilor Topolog, Argeș și Vâlsan, s-au umflat transformându-se în torenți.

Din cauza ploilor abundente, o parte din lemnele exploatării CAPS ce pluteau pe apa Argeșului s-au strâns într-un zăgaz natural în aval de comuna Aref. Acest zăgaz a stăvilit, în parte, apele râului formând în acel loc, un mare lac de acumulare ce s-a revărsat după 48 de ore de presiune. Apele scăpate din zăgaz au năvălit furtunos în cantități uriașe, în plină zi, la orele 14,00 ștergând de pe suprafața pământului parte din satul Căpățâneni, așezat la nivelul albiei Argeșului.

O telefonistă, sesizând pericolul, a comunicat de îndată situația comunelor din aval. Fără această alarmă dezastrul ar fi fost o catastrofă pentru comunele din aval, unde potopul a produs numai grele pierderi materiale, oamenii și în parte vitele lor de muncă având timp să se refugieze pe dealuri.

În comuna Căpățâneni, în afară de 32 de locuințe au fost distruse și toate așezările gospodărești iar în aval toate podurile din comunele Corbeni, Oești, Albeștii de Argeș și mai departe până la Pitești, unde podul C.F.R. de la Bănăni a fost grav avariat la încheieturi. Distrugerii similare de proporții mai mici s-au produs și pe văile Topologului și Vâlsanului, pe ale căror albie podurile au fost măturate, iar parte din șosele, avariate grav, au făcut circulația impracticabilă.

Colonelul Gallin, directorul cabinetului militar, a înștiințat imediat pe vicepreședintele Consiliului de Miniștri, Mihai Antonescu. Acesta l-a însărcinat pe Constantin C. Popescu, care se afla mobilizat la cabinetul militar, să se deplaseze la locul sinistrului. După două săptămâni de muncă, rezultatul constatărilor a fost: distrugerii materiale enorme; calea ferată îngustă CAPS distrusă pe o porțiune de 22 km de la Oești până la Cumpăna; multe poduri desființate sau grav avariate; șoseaua județeană Corbeni-Oești-Curtea de Argeș,

distrusă pe o porțiune însemnată; liniile telefonice deteriorate grav pe întregul traseu. Numai pe Valea Argeșului pagubele s-au ridicat la peste 120 milioane de lei, ele însumând pe întreg teritoriul județului Argeș, 510 milioane lei. Pe valea râului Vâlsan apele au distrus toate podurile pe traseul Brădet-Pitești.

La 5 august 1941, o decizie apărută în Monitorul Oficial, numea pe Constantin C. Popescu „delegat al Președinției pentru refacerea regiunilor inundate din județul Argeș“.

Vicepreședintele Mihai Antonescu, însoțit de ministrul de interne, au venit la Corbeni și Sălătruc împărțind ajutoare în bani și promițând oamenilor îndurerăți refacerea căminelor distruse.

Cu ajutorul unui pluton de pionieri de la Craiova, condus de sublocotenentul inginer Popovici, lucrând ziua și seara, în două schimburi, s-a restabilit circulația cu piciorul sau călare între Corbeni și Oești, construindu-se punți provizorii sau poteci noi.

S-a format pe lângă Președinție, o comisie ad-hoc care să studieze situația și să ia decizii. Din comisie făceau parte inginerul Fedorovici Constantin, șeful Centrului de exploatare CAPS, profesorul Gheorghe Focșa, inspector la Fundația Regelui Mihai și arhitectul Bordenache, membru în Consiliul Tehnic Superior. Comisia a hotărât să prezinte Președinției următoarele propuneri:

I. Refacerea liniei de exploatare CAPS pe traseul Oești-Cumpăna în lungime de 22 km;

II. Refacerea șoselei și podurilor de pe traseul județean Curtea de Argeș - Căineni, Curtea de Argeș - Corbeni și Brădet - Pitești;

III. Refacerea căminelor distruse de ape, pe islazul „La Pluta“ din comuna Corbeni, teren indicat de organele administrative locale și verificate de comisie, ca cel mai indicat, fiind la înălțimea de circa 20 metri față de albia râului;

IV. Intervenții la Ministerul de Interne și Ministerul Apărării Naționale pentru fonduri materiale și unelte.

Mihai Antonescu a aprobat propunerile comisiei și s-au făcut, în consecință, forme pentru executarea punctelor 1,2 și 4.

Ministerul de Interne a aprobat ulterior, un fond de 2 milioane și 500 lei, care, întregit cu alt fond de 2.500.000 lei, economisit din primele ajutoare în natură, constituiau un mic fond inițial pentru refacerea căminelor.

Armata a aprobat 15 vagoane de ciment, 3 vagoane de fier, 1 vagon de cuie, o mie cazmale și sape, 2 betoniere și mai multe roabe și forje.

Pentru a se cunoaște mai bine realitatea, comisia a vizitat tot ce se construise în acest gen în țară la Dioști-Romanați, Vânjuleț-Mehedinți, Topoloveni-Muscel și Tigveni-Argeș.

Problema ridicării satelor se dezbătuse pe larg în presă. Multe inițiative locale și în special acea bine cunoscută a profesorului Gusti, aduceau contribuții teoretice și practice importante pentru rezolvarea problemelor de teren. În urma discuțiilor din cadrul comisiei, s-a stabilit să se proiecteze pentru viitoarele cămine rurale, trei tipuri de case: mici, mijlocii și mari, după nevoile familiilor mai mici sau mai mari. Aceste case urmau să se construiască într-un sat model și să se repete de zece ori, construindu-se un număr de 32 de clădiri pentru familiile celor sinistrați. Zece din aceste construcții aveau prevăzute pentru gospodărie, grajduri de vite mari și mici, cotețe pentru oi, păsări și porci.

Terenul viitoarei construcții era în cornișe și avea o suprafață de 17 hectare. În mijlocul satului, într-un centru civic, se proiectau instituțiile publice, necesare satului nou și vechi și anume: a) Un grup administrativ cu toate instituțiile necesare, primărie, percepție, jandarmerie, cooperativă, bancă populară, etc. prevăzut cu un turn decorativ cu o cameră de inspecție și o culă. b) Un grup de sănătate, format dintr-un mare centru de ocrotire a sănătății cu subsol, parter și etaj. El cuprindea: băi populare cu dușuri, căzi și camere de deparazitare, o cantină școlară cu o sală de mese, oficiu și bucătărie și o grădiniță de copii, deoarece vechea așezare comunală dispunea de o școală cuprinzătoare pentru toată populația. La parter: farmacie, cabinet dentar, creșe cu anexele respective, iar la etaj: spital pentru bărbați și femei cu săli de operație și rezerve pentru bolnavi. c) Un grup cultural, compus dintr-un cămin cultural monumental prevăzut la parter cu sală de ședințe și reprezentații, scenă, foyer pentru public, muzeu local și librărie; la etaj: sală de joc acoperită, cu terasă și perspectivă spre munte. d) Un grup economic compus dintr-un han turistic cu subsol, parter și două etaje. La parter se construia: un restaurant cu toate dotările necesare, iar la subsol garaje pentru mașini și pivniță specială.

La etajul I se proiectase 16 camere confortabile prevăzute cu băi și instalații sanitare. La etajul II se construia o mare sală cu paturi pentru circa 100 turiști, camere pentru personalul de serviciu, dușuri, instalații sanitare.

Sectorului economic îi erau destinate: prăvălii pentru comerțul local, brutărie, bătănie, măcelărie cu frigorifere, o sală de vânzări în aer liber, ateliere de rotărie, fierărie, tâmplărie și o fabrică de brânzeturi.

Toate aceste clădiri se construiau în spatele palatului administrativ. De asemenea, urma să se construiască în marginea satului, înspre viaduct, o școală de horticultură cu instalație pentru industrializarea fructelor, iar în vecinătate un stadion sportiv și un ștrand.

Ansamblul arhitectonic general se întregea prin clădirea, în vârful dealului, a unei biserici și a unui post de pompieri.

Accesul la sat pentru pietoni se făcea printr-o scară monumantală care urca în centrul civic al satului. În fața acestei scări se proiectase o gară de călători ce urmau să sosească de la Curtea de Argeș pe linia îngustă de

exploatare CAPS cu eventualele electromotoare pentru linii înguste, asigurate în principiu de Societatea „Reșița“.

Construcția tuturor clădirilor se făcea din ziduri masive de cărămidă cu socluri din piatră rostuită. Casele erau prevăzute cu planșee de beton armat, pivnițe, instalații sanitare și de apă.

Cu aceste indicații, arhitectul Bordenache a cerut să i se pună la dispoziție încă trei arhitecți, propuși de el și s-a trecut la proiectarea clădirilor publice și a celor particulare.

Ca să se poată sistematiza terenul de construit s-a intervenit la armată să se facă pentru comuna Corbeni aerofotogrametrii și s-a reușit să se detașeze tot la Corbeni inginerul Marincea, care a ridicat terenul.

Întocmirea planurilor de sistematizare și a tuturor lucrărilor pregătitoare a durat mai bine de trei luni, timp în care specialiștii s-au întrecut în a realiza lucrări calitative ce au întâmpinat ușor cenzura comisiilor de sistematizare, consiliului tehnic inclusiv Președinția.

Arhitectul Bordenache a întocmit un proiect frumos de sistematizare al islazului pe care urma să se construiască satul, împărțindu-l în loturi cu deschiderea la stradă de 20 metri, și cu adâncimea de 100 metri.

Viitorul sat, pe lângă centrul civic, cuprindea trei străzi A,B,C, pe care erau amplasate casele. În centrul civic se grupau toate clădirile publice, iar în jurul lor, pe străzi, casele gospodărești cu toate anexele lor. S-a întocmit paralel și planuri de canalizare cu instalații de lumină electrică și apă potabilă la toate clădirile satului. Pentru o mai bună circulație, terenul de construcție fiind în pantă și despărțit de comuna matcă prin albia râului Argeș, s-a hotărât legarea satului nou de șoseaua județeană ce străbate vechiul sat Corbeni, printr-un viaduct peste râul Argeș. O șosea în serpentină, străbătând parcul nou creat, lega comunicația veche de artera principală.

Ieșirea șoselei se făcea pe sub turnul palatului administrativ de unde cobora în pantă, peste un alt pod, în vechea așezare. Se mai prevedea realizarea unor diguri masive de beton pentru apărarea malurilor în eventualitatea unei alte inundații.

Nimic, însă nu se atribuia gratuit. Viitorii beneficiari urmau să aibă mari reduceri și înlesniri de plată dacă:

• 1) Aduceau în gospodărie vaci, oi, porci și păsări de rasă a căror procurare urma să se facă după indicațiile și cu sprijinul unei administrații ce urma să dirijeze comuna;

2) Mobilau casele cu mobilă rustică după modelele puse la dispoziție de administrație;

3) Cultivau terenul de gospodărie cu legume și pomi selecționați după planurile întocmite de școala de horticultură locală.

Dacă acest plan minimal se realiza în curs de trei ani locul se atribuia definitiv viitorului proprietar.

După calculele provizorii, ansamblul tuturor lucrărilor la viitorul sat se ridica la 312 milioane lei în 1941. Era o sumă enormă în comparație cu bugetul județului Argeș care era atunci de 32 milioane lei.

Datorită greutăților războiului, a obține această sumă de la autoritățile centrale era imposibilă. Arhitectul Bordenache a arătat că 20-30% beneficiul antreprenorului și 40% mâna de lucru se putea realiza dacă se găsea această mână.

La 26 septembrie 1941 la București, la o conferință ministerială, prezidată de Mihai Antonescu, s-au prezentat planurile pentru construirea satului model. S-a cerut numai aprobarea planurilor căci se socotea că după obținerea aprobării se puteau obține mai ușor fonduri. După conferință, s-a discutat și problema folosirii ca mână de lucru pe lângă meșteri, muncitori cu ziua, căruțași, adunați din localitățile învecinate șantierului și prizonieri de război.

S-a intervenit în consecință să se pună la dispoziție și prizonieri de război și să se organizeze în comunele Sălătruc, Oești, Corbeni și Căpățâneni lagăre pentru cazarea lor.

La 15 octombrie 1941 s-a așezat piatra fundamentală pentru lucrările de construcție a viitorului sat. Slujba religioasă a fost făcută de Episcopul Antal, nou venit în regiune. La 15 noiembrie 1941, Constantin C. Popescu era numit prefect al județului Argeș din ordinul Mareșalului Ion Antonescu dar își păstra și funcția de „Delegat al Președinției“.

La fabricarea cărămizilor erau întrebuințați 200 de oameni, 100 la săpături, pentru fundații și patul străzilor, iar 200 meșteri și lucrători calificați. Transporturile se făceau cu căruțele pentru nisip și bolovani de soclu, cu autocamioanele și trenul pentru materialele grele, ciment, var, fier, lemne, cuie. Căruțele din comunele Arefu, Albești, Oești și Valea Danului deserveau șantierul prin rotație, plata lor efectuându-se în porumb, un mare stimulent pentru acele timpuri de lipsă. S-a achiziționat cu două sute mii lei o presă, de la Sibiu, pentru confecționat cărămidă și s-au mai adus de la Tigveni, două sute de mii de cărămizi, proprietatea județului pentru începerea construcțiilor. S-au mai achiziționat: 300 t var, 500 t ciment, 10 mii mp geamuri, clante, broaște, guri de sobă și carburanți pentru mașini.

Cu aceste organizări, activitatea șantierului a început din plin în 20 mai 1942. La 20 iulie 1942 când a fost inspectat șantierul de către mareșalul Ion Antonescu și Mihai Antonescu se construise în întregime o casă și se terminaseră fundațiile la alte șase, având turnate plăcile de beton armat. Reexamine de mareșal, planurile de construcție au fost din nou aprobate. După o amănunțită inspecție pe șantier, mareșalul a declarat că „este frumos“

dar se merge cam încet cu lucrarea. A fost acordat un nou credit de 12 milioane lei din partea Ministrului Finanțelor. Prin nunca tuturor s-au realizat până la sfârșitul lunii octombrie 1942, șaisprezece din cele 37 clădiri proiectate. Ele erau ridicate în roșu și acoperite cu șifă.

S-au mai realizat: funde și centrului administrativ, construirea parterului din piatră și ridicarea zidurilor de roșu; definitivarea și săparea fundației casei de ocrotire și sănătate și construcția patului străzilor. Lucrările executate reprezentau circa 30% din totalul lucrărilor proiectate. De asemenea s-au plantat 6.000 pomi selecționați procurați gratuit de la Camera Agricolă. Totalul lucrărilor executate s-a cifrat, după devize, la 66 milioane lei.

În anul 1943, șantierul a obținut suma de 70 milioane lei pentru construcții, la 15 martie 1943 lucrările reluându-se masiv.

Paralel cu lucrările de construcții s-au făcut plantațiile de brazi și salcâmi pentru consolidarea malului platoului de construcție, cu fața spre râu. Pictorul Mazilescu, specialist în pictura bisericească, a realizat împreună cu soția sa, tot pictoriță, o serie de fresce pe unele frontoane. Pe turnul de la Palatul administrativ a realizat vechea stemă a Argeșului și pe partea dinspre drumul principal, pe „Sfântul Gheorghe“, reprezentând biruința asupra necazurilor. Au fost pictați și pereții unor clădiri alese de el și de arhitectul Bordenache.

Festivitatea de inaugurare a construcțiilor a fost stabilită de Mihai Antonescu pentru 17 octombrie 1943. Cu toate că i s-au adus argumente că lucrările nu pot fi terminate până atunci, acesta a stăruit ferm căci tot atunci se inaugurară și lucrările executate pentru refacerea regiunii inundate: calea ferată Oești-Cumpăna, ferodurile metalice și șoselele care funcționau pe trasee noi. Deoarece ziua de 15 octombrie cădea într-o zi de vineri, festivitățile s-au amânat pentru 17 octombrie când alături de Mihai Antonescu erau prezenți un important grup de miniștri, personalități din București și Maria Antonescu, președinta Ligii Operele Sociale.

Mașinile cu oaspeți au trecut podul ce lega platoul de construcții peste râu, în piața Palatului administrativ unde se organizase festivitatea și unde erau adunați sătenii și localnici din împrejurimi. Oaspeții au fost întâmpinați de episcopul Ardealului care a efectuat serviciul religios.

S-a arătat oaspeților că tot ce s-a construit s-a făcut cu numai 62 milioane lei și nu cum s-a spus conform devizelor din 1941, că ele s-au respectat întocmai și s-a făcut o economie de 250 milioane lei. Au fost ținute cuvântări de către Mihai Antonescu și alți invitați, la urmă acordându-se ordine și medalii pentru cei ce-și făcuseră datoria până atunci.

Irăgurararea grupului de lucrări și a satului model a fost larg popularizată în presă și cinema.

Pe data de 18.XI.1943, Constantin C. Popescu este avansat în gradul cel mai înalt din ierarhia administrativă a Legii din 1938, inspector general administrativ.

După plecarea fostului prefect, lucrările au încetat, iar șantierul părăsit și dezorganizat. În anul 1944, acesta însă reușește să reorganizeze șantierul iar lucrările încep din nou.

Până la 1 august 1944 s-au executat încă 10% din lucrările rămase neexecutate, punându-se accentul pe căminul cultural, hanul turistic și scara monumentală.

La 5 august 1944, Mihai Antonescu, aflat la Olănești, îi cere lui Constantin C. Popescu, chemat de la Sibiu, să consimtă la atribuirea palatului administrativ și a unui număr însemnat din clădirile satului model în scopul funcționării Fundației „Argeșul” înființată în iulie 1944.

La 12 august 1944 a apărut legea care „a dăruit unitatea satului și a pus lespede pe viitorul său” afirma fostul prefect care nu fusese de acord cu trecerea satului model în administrarea Fundației Argeșului.

Lucrările au încetat căci frontul apropiindu-se de țară nu se mai putea conta pe fonduri și mână de lucru.

După anul 1944 inginerul Bușilă, fost ministru și capacitate tehnică, întâlnindu-l pe Constantin C. Popescu, în București, pe Calea Victoriei i-a spus acestuia din urmă: „Ascultă prefectule ! Dacă n-ai făcut nimic în viață decât satul acela, poți să te mândrești toată viața dumitale”.

Constantin C. Popescu a fost preocupat de a găsi soluția cea mai potrivită pentru starea juridică a construcțiilor din viitorul sat.

Se gândea la instabilitatea guvernelor. Era convins că dacă lucrarea nu s-ar fi terminat în timpul regimului Antonescu era îndoielnic că se mai putea continua în viitor. Era incertă și soarta țării în ipoteza sfârșitului războiului.

Era bine ca lucrările să fie continuate în viitor de către conducerea județului. Dacă s-ar fi exploatat inteligent locul construcției, așezat în unul din cele mai pitorești puncte ale județului, se putea pune bazele unui centru climatic viitor.

O permiteau altitudinea de 620 m, climatul local și aerul admirabil, ozonat permanent de marea vegetație și bogăție de ape.

Apropierea de Brădet, Cumpăna și Curtea de Argeș, puncte balneoclimaterice, dealurile înconjurătoare fiind admirabile terenuri pentru sportul alb.

Noua așezare s-ar fi dezvoltat repede și dacă s-ar fi executat tot ce s-a conceput, satul ar fi fost deosebit de interesant prin concepția sa unitară arhitectonică.

Valea Argeșului era dominată de farmecul naturii în care nu au pătruns încă efectele nocive ale civilizației. Există un drum de 8 km neamenajat care

putea face transportul călătorilor cu autobuzul, în ambele sensuri. O parte din amatorii de drumeții puteau fi atrași aici mai mult ca pe Valea Prahovei, prea circulantă și modernizată. Înființarea unei școli pentru învățarea schiului putea atrage un mare număr de sportivi.

S-au făcut formele juridice corespunzătoare pentru trecerea în patrimoniul prefecturii. S-au înscris în buget, toate sumele disponibile și s-au înregistrat toate materialele.

S-a asigurat astfel, proprietatea prefecturii, pentru toate construcțiile prezente și viitoare. Prin planul de extindere se crea – din vânzarea caselor – un fond, astfel că sumele necesare pentru cheltuielile viitoare erau asigurate din aceste vânzări și din exploatarea clădirilor cu caracter economic.

S-au întocmit 7000 de pagini de calcul și deize pentru dezvoltarea satului model în viitor.

Satul model Antonești s-a construit în scopul refacerii gospodăriilor sinistraților din inundațiile din anul 1941 – edificându-se și o serie de construcții de interes general, ce urmau să completeze viața socială a comunei Corbeni, urmărindu-se crearea unui centru model care urma, în timp, să întregască sistematizarea întregii comune, prin micșorarea perimetrului, sistematizarea construcțiilor și a vetrei de sat; s-a urmărit, în construcția clădirilor, respectul arheologic pentru formele trecutului arhitectonic regional, ridicarea standardului de viață al țăranilor sub aspectul organizării colective administrative, astfel încât noua așezare sătească să fie o creație urbanistică legată în modul cel mai firesc de vechiul Corbeni.